

ERSO
PEASONSOR

E · R · · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

DISTANT LIGHT

14 | APRILL
ESTONIA KONTSERDISAAL
2023

EESTI RIIKLIK
SÜMFOONIA-
ORKESTER

VIIUL
**TRIIN
RUUBEL**

DIRIGENT
**KRISTIINA
POSKA**

HOOAJA
SUURSPONSOR

REVAL CAFE

RADISSON COLLECTION
TALLINN

LIVIKO
SINCE 1998

PAKEND & PRINT
ERSO TRÜKIKESKUS 2022/2023

BioBlock®

Postimees
MEDIAPARTNER

E · R · · O

A large, semi-transparent white circle covers the bottom half of the image. Inside this circle, on the left side, is a solid red abstract shape that resembles a comma or a drop, matching the IUTE logo.

ELAV INSPIREERIV RIKASTAV

Eesti muusikat viivad üheskoos
maailma ERSO ja fintech IUTE

E · R · · O

DISTANT LIGHT

TRIIN RUUBEL viiul
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Orkestri kontsertmeister Mikk Murdvee
Dirigent KRISTIINA POSKA

kell 19 – sümfooniakontsert

TRIIN RUUBEL viiul

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Orkestri kontsertmeister Mikk Murdvee

Dirigent KRISTIINA POSKA

Ülo Krigul (1978)

„Chordae“ (2013) ~10'

Pēteris Vasks (1946)

Viiulikontsert „Kauge valgus“ (*Tālā gaisma*, 1997) ~30'

vaheaeg

Antonín Dvořák (1841—1904)

Sümfoonia nr 9 e-moll, op. 95 „Uuest maailmast“ (*Z nového světa*, 1893) ~40'

Adagio. Allegro molto

Largo

Scherzo (Molto vivace)

Allegro con fuoco

Kontserdist teevad otseülekande Klassikaraadio ja ERSO TV (erso.tv),
salvestised on ka järelkuulatavad ja –vaadatavad.

Kui tore on teid taas ERSO kontserdil kohata! Täna kontserti juhatab Kristiina Poska ning kavas on kolme helilooja teosed, mis annavad ülevaatliku läbilõike Baltimaade meeste nn kaasaegsest muusikast. Öhtut alustab Ülo Kriguli efektne orkestriteos „Chordae“, millele järgneb kontserdi nimiteos, Pēteris Vasksi viiulikontsert „Kauge valgus“ (*Tālā gaisma*), milles soleerib ERSO kontsertmeister Triin Ruubel. Vasksi teos on kontserdi keskmine, kontemplatiivne osa. Pärast vaheaega kõlab tõeline *guilty pleasure* (eesti k süüdimatu nauding), võimas sümfoonia „Uuest maailmast“, mille poleemiline taust on endiselt aktuaalne — see puudutab eesõigustatust. Vanderbilti ülikooli muusikateaduse dotsent Douglas W. Shadle pitsitab ivake ka meie südant, öeldes, et seda sümfooniast kuulates või seda kontserdikavva valides peaksime hoidma kuklas muusikat, mida Dvořák ise Ameerikasse randudes kuulda tahtis ning veenduma, et meie kõrvad tõepoolest kuuleksid sümfoonias mustanahaliste kultuuri ja häält.

Ülo Krigul (1978) „Chordae“ (2013)

Eesti Festivaliorkestri albumi „Estonian premieres“ bukletis on Nele–Eva Steinfeld kirjutanud Ülo Kriguli teose kohta järgmist:

„„Chordae“ (2013) pealkiri on Vana–Kreeka ja Ladina päritolu ja viitab nii kõlaliselt kui ka keeleliselt erinevatele tähendusväljadele. Siit võrsub eesti keeles muusikalist kooskõla tähistav akord ja itaalia keeles pillikeelt tähendav *corda*. Saksa keeles on *die Kordel* lihtsalt nööre ja prantsuse keeles tähistab *d'accord* nõusolekut. Üheks muusikalise kokkuleppe algseimaks vormiks võib pidada akordi. See on helide omavaheline kord, kooskõla. Kooskõla pole kunagi passiivne olek, vaid võnkumine ja suhe, mis on pidevas liikumises ja muutumises. „Chordae“ aluseks ongi teatavad akordid ja nende olemuslikud omadused.“

„Chordae“ algab võimsa *tutti* unisooniga, mille võtavad üle kvintides keelpillid, soleerivad ja liuglevad bassklarnetid ning rituaalse loomuga suur trumm. Helikude on rütmiliselt ebastabiilne ning libe, millest annavad enim märku passaažid puupuhkpillidel. Keelpillid mängivad kuni oboede põimunud sooloni sünkopeeritud võnkuvat, lainetavat fooni, lubades tähelepanu kõigepealt varem mainitud bassklarnetitele ning hiljem kogu puhkpillirühmale. Seejärel toimib orkester ühes, esmalt teose algul kõlanud unisooni meenutades (algul g–, nüüd e–noodil) ning võtab siis kõlanud elemendid üksipulgi lahti, neid samal ajal arendades.

Nüüd aga jõuame tagasi teose alguse faktuuri juurde. Keelpillidel ja löökpillidel kõlab taas sünkopeeritud muster, mida on arendatud nii harmooniliselt — esimesed viiulid mängivad endistviisi kvinte, allpool läheb harmooniline pilt märksa mitmekülgsemaks — kui ka rütmiliselt — vältused on lühikesed, markeeritud ja teravad. Kogu kõla on kogukam ning haarab kuulaja endaga vägisi kaasa: oboel ja fagotil kõlav asana mõjuv manitsus kandub üle neljale metsasarvele. Liikumine kogub üha massi ning naasevad oboed, seejärel ka flöödid, kellega ühes jõuab karestik avarasse suudmesse.

Ülo Krigul. © Kaupo Kikkas.

„Chordae“ puhul on tegu ennekõike muusikalise tähendusväljaga. Teose vorm on oma lühiduses läbipõimunud ja läbikomponeeritud. See mõjub värselt, sest toetab lisaks füüsiliselt mõjuvale orkestreeringule tänapäeva kuulaja nappi tähelepanu. Teos on kui üks lainetav hoovõtt, mis lõpeb võimsas haripunktis ega tee ühtegi ebavajalikku liigutust või meenutust. Suur roll on teoses kanda puhkpillidel ja ennekõike puupuhkpillidel, kellel on esimeses pooles hulk virtuoosseid soolosid. Kande roll on ka löökpillidel (ennekõike timpanitel, suurel trummil ja puuplokkidel), kes nüansseerivad tihedat rütmikude.

Helilooja poetas minu pärimise peale paar sõna teose ülesehituse kohta: „Teoses on üks n–ö põhiakord ja selle põhikuju, mida on läbi akordipöörete ja transformatsioonide arendatud.“ Põhiakordist ehk vertikaalist on tuletatud ka horisontaals lahtirulluv materjal ehk varasemalt mainitud voolavad meloodiad puupuhkpillides. Põhiakordi piirides püsimine loob teosele tervikliku harmoonilise raami ning kinnistab teose arbuvat omapära. „Chordae“ vormi on kujundanud ettekujutus „teatavast lainelisusest, see tähendab mingi samasugususe ilmumisel/taastulemisel erinevates intensiivsustes, mahtudes ja tihedusega“. Sest nagu täheldas oma annotatsioonis ka Nele-Eva Steinfeld, pole kooskõla (akord, *d'accord*) kunagi passiivne olek, vaid võnkumine ja suhe, mis on pidevas liikumises ja muutumises. Ehk ongi kooskõla üks pidev loitsimine või rituaal?

Pēteris Vasks (1946)

Viiulikontsert „Kauge valgus“ (*Tālā gaisma*, 1997)

Pēteris Vasksi muusika korduvaks teemaks on pinge kahe maailma: hea ja kurja, looduse ja inimtegevuse mõju, kaotatud paradiisi ja hetke katastroofi, inimese ja Jumala vahel — pinge, mis oli Nõukogude okupatsiooni ajal igapäevaelu lahutamatu osa. Vasks tajus seda pinget juba varases eas: tema isa oli vaimulik okupeeritud Aizputes, mistõttu keelati pojal asuda õppima Läti muusikaakadeemiasse. Nii seadis ta sammud Viinisse ja astus sealsesse konservatooriumisse, kus tema kompositsiooniõpetajaks sai Valentin Utkin. Pole juhus, et sarnaselt mitmele teisele Nõukogude võimu all elanud heliloojale (Arvo Pärt, Henryk Górecki jt) võib ka Vasksi muusikast leida sügavat vaimsust, mida ta kinnitas ka Martin Andersonile antud intervjuus:

„Minu jaoks eksisteerib muusika ainult siis, kui sellel on vaimne sisu. Muu ei mängi rolli — see on lihtsalt müra. Kas sellel on vaimne tekst või on tegemist instrumentaalmuusikaga, pole oluline. Muusikat peab edastama sõnumi, ideaalse vormi, vaimse kontsentratsiooniga. Selline on minu tee. Minu muusika ei räägi sellest, kui kohutav on maailm, kui halvad on inimesed. See on vastupidi: [see räägib sellest], kui ilus on maailm, kui ilusad on inimeste hinged. [---] Olen idealist ja minu idealism on minu muusikas.“

Üks Vasksi muusika peamistest omadustest on selle puhtus ja ilu. Viiulikontsert „Kauge valgus“ (lāti k *Tālā gaisma*), mis valmis aastatel 1996–1997 Gidon Kremeri tellimusel, rajaneb sarnaselt tema varasematele teostele põhimõttel, et muusika võib leevendada kannatusi ja leina. Teose avaosas, mis on ehitatud üles üheainsa muusikalise mõttena, paigutab Pēteris ennast stiililiselt sinna, kus ta geograafiliselt asub — Arvo Pärdi ja Witold Lutosławski vahele.

Viiulikontsert on ühes osas, kuid koosneb kaheksast n-ö alaosast. Ta algab transendentse *trill glissando*-ga viiuli e-keelil ning jõuab neljanda oktavi e-noodi flažoletini. Esimese oktavi e-noot püsib aga orelitoonina orkestris ning märgistab toonikat. See loob ebamaise õhkkonna, mis on nii õrn, et teravam kõrv kuuleb ehk solisti poogna sahinatki. Keelpillidel kõlavad sekundid ilmnevad tagasihoidlikult kui paine ning kulmineeruvad klastrisse. Muusika liigub tonaalsesse palvesse, kus kõlab *Andante* alaosa teema, mis on kui varasemate sooloviilil kõlanud topeltnootide horisontaalne arendus. Sellele järgneb *Adagio* lõik, kus liigutakse veelgi kõrgemale ning mille lõpp g-keelil juhatab sisse esimese kadentsi, mis on kirklik ning täidlane, *Andante* virtuoosne edasiarendus.

Järgneva *Cantabile* lõigu meloodia on esialgu tõeliselt hoomamatu, küll aga muutub see õige pea pisut liikuvamaks ning kõrvale ligipääsetavamaks. Materjal ja selle töötlus on sarnaselt *Andante* alaosal tõusev. Ka vorm on sarnane, lõppedes tsesuuriga pikal teise okavi a-noodil, mis areneb motiiviliselt taas kõrgustesse, juhatades sisse järgmise, kerge ja kaasahaarava ning selgete läti rahvatantsu mõjutustega alaosa. Nõnda on ka sellele järgnev teine kadents kui mõtlik tõlgendus või kaja, otsekui oleks kuulaja rahvamajast korra värsket õhku hingama astunud.

Teine *Cantabile* alalõik on esimesest tundelisem ja melanhoolsem, mis tuleneb täidlasest harmooniast ning pikkadest ja laiadest dünaamilistest paisutustest. Ka siin jätkatakse sama ideed, mis varasematest osades — teemaga alustatakse madalalt ning see tõuseb läbi motiivilise arenduse pilvepiirile. Hilisomantistlik helikeel annab teed kaasaegsemale, enne kui kolmas kadents ületab varasemat kaht oma hulljulge virtuoossusega. Helilooja pole kirjutanud põhjendamatult keerulist kadentsi: arvesse on võetud ka pilli eripärasid — palju on kasutatud lahtist keelt, mis teeb (varjatud) polüfooniliste käikude mängimise kergemaks. Kadents lõpeb aleatoorilise kaosega, millele paneb punkti pentsik valss bassivõtmes. Eelviimane *Andante* toob meid tagasi algusesse. Esimeses osast kõrva jäänud meloodia jõuab siin võimsate oktavide abil kirglikusse haripunkti (*Meno mosso ma molto espressivo*, eesti k vähem liikuv, kuid väga väljendusrikas). Viimane *Andante* aga üllatab. Meenutades veel viimast korda oma nn teemat, jõuab ta otsaga ebamaisesse valssi teispoolsuse rahvamajas, kus sooloviilul kõrgub flažolettidel suisa stratosfääri.

„Kauge valgus“ on stililiselt mitmekülgne ning küllaltki emotsionaalne teos. Partituuris on solistile julgesti vabadust jäetud. Kadentsid on eriilmelised — solist saab näidata nii tundlikkust kui ka tehnilist virtuoossust. Saalis silmi kissitades võib tõenäoliselt märgata ka mõnd katkenud poognajõhvi. Erinevalt õhtu teistest teostest on Vasksi viiulikontsert narratiivse loomuga. Sooloviili partii on kui kõneleja, kes soovib midagi jagada, kes seletab, vehib kätega, siis jällegi nukrutseb, „peksab segast“ ning lõpuks justkui uinub.

Antonín Dvořák (1841–1904)

Sümfoonia nr 9 e–moll, op. 95 „Uuest maailmast“ (Z nového světa, 1893)

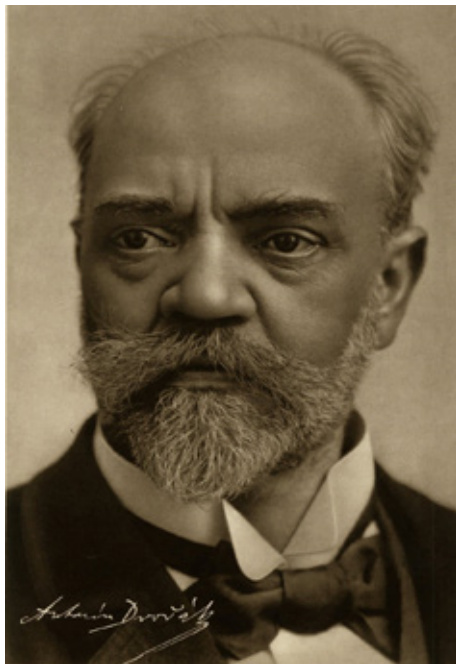
Tüüpiline kontserdikogemus on justkui loodud selleks, et eraldada muusika poliitilise poleemika küsist, nagu eksisteeriks muusika ajast ja ajaloost eraldatud ruumis. Kuidas saab aga muusikapala, mis on nii sügavalt seotud rassipoliitikaga, tõlgendada ilma selle tausta süvenemata? See tähendaks kõrvalevaatamist mustanahaliste orjapõlvest, nende ajaloo minetamist ja ülekirjutamist ning mustanahaliste muusika ja muusikute tõrjumist nendest samadest kontserdisaalidest. Sääraseid küsimusi püstitab Douglas W. Shadle oma vasthiljunud raamatus Antonín Dvořáki üheksandast sümfooniast.

Dvořáki sümfoonia „Uuest maailmast“ (vanemas muusikakirjanduses ja –salvestistes oli see sümfoonia tähistatud järjekorranumbriga viis) pole üksnes sümfooniline meistriteos ja üks tuntumaid sümfooniaid muusikaajaloos — muuhulgas võttis astronaut Neil Armstrong 1969. aastal sümfoonia salvestise kaasa Apollo 11 missioonile. Lisaks sellele on teosel oluline positsioon Ameerika rassipoliitikas. Kuid mis seos on tšehhi heliloojal 19. sajandi Ameerikaga?

Legendi järgi kuulutas see sümfoonia uut algust Ameerika muusikas. See e–moll sümfoonia oli esimene, mille Dvořák oma kahe ja poole aasta pikkuse USA reisi ajal lõpetas. Ameerikasse kutsuti Dvořák juhtima vastasutatud konservatooriumi (National Conservatory of Music of America, mis on tänase Julliardi muusikakooli eelkäija). Valikus oli tegelikult kaks nime — Jean Sibelius ja Antonin Dvořák, kuid sõelale jäi just viimane. Konservatoorium oli tollase Ameerika jaoks väga suur ja vajalik ettevõtmine, sest kohalike muusikute eesmärgiks oli luua nn Ameerika muusika ja helikeel. Tollased muusikud õppisid kõik Euroopas ning Ameerikas toimuv oli üksnes Euroopa pikendus ja ülistus. Konservatoorium pidi alustama tööd koos Ameerika Ooperikompanii ja Ameerika Ooperikooliga.

Sarnaselt Bostoni sümfoonia-orkestrile, mille eesmärk oli pakkuda parimat muusikat võimalikult madala hinna eest, asutati konservatoorium eesmärgiga pakuda haridust kõigile, olenemata rassist või perekondlikust taustast. Kooli asutaja Jeannette Thurber soovis, et kooli rahastaks riik, kuid avalikkus polnud nõus rahastama midagi, mis neile otsest kasu sisse ei too. Ooperikompanii lagunes, sest ei tootnud kasumit, kuid kool suudeti tugeva turundustöö abil vee peal hoida.

Puhtmuusikalisel mõttes peitub sümfoonia tugevaim inspiratsiooni-allikas afroameerika lauludes. Helilooja puutus nendega esimest korda kokku New Yorgis tänu oma

Antonín Dvořák.

õpilasele Harry T. Burleighile. Dvořák nägi Ameerika rahvusliku koolkonna loomise võimalust eelkõige Euroopa muusika eeskujul, kus 19. sajandil oli sageli inspiratsiooni ammutatud just rahvamuusikast. Tema arvates olid Ameerika rahvamuusika juured eelkõige Ameerika pinnal tekkinud mustanahaliste vaimlikus muusikas, millest inspireerituna kohtab sümfooonias pentatoonilisi heliridu ning sünkopeeritud, erksat rütmikat.

Dvořáki lähenemine tekitas rahvusvahelist kõmu ning Ameerika ja Euroopa ajalehtedes väljendasid oma seisukohti kõik oma aja asjatundjad (sh Anton Bruckner, Hans Richter, Arthur Rubinstein, Joseph Hoachim ja Anton Seidl). Mõned lükkasid idee täielikult kõrvale, seda tihti just rassistlikel kaalutlustel. Josef Kovariki mälestuste kohaselt ei üllatanud need reaktsioonid Dvořákit vähimalgi määral.

Juba terve sajandi jagu on eksperdid väelnud selle üle, kas Dvořák tõepoolest kasutas oma sümfooonias konkreetseid Ameerika mustanahaliste meloodiaid. Intervjuus New York Heraldile rõhutas ta järgmist: „See on lihtsalt vaim, mille püüdsin oma uues sümfooonias taasluua. Ma pole ühtegi meloodiat päriselt kasutanud.“ 1900. aasta veebruaris kirjutas helilooja Oskar Nedbalile, kes valmistus Berliinis sümfooniad juhatama: „Saadan

teile sümfoonia Kretschmari analüüsi, kuid jätta palun välja see jama minu indiaanlaste ja Ameerika motiivide kasutamisest — see on vale! Mu kavatsus oli kirjutada ainult nende rahvuslike Ameerika meloodiate vaimus!“ Siiski nõustub enamik muusikateadlasi, et sümfoonia esimese osa lõputeema on teadlikult või alateadlikult inspireeritud tuntud vaimulikust laulust „Swing Low, Sweet Chariot“.

Miks sai sümfoonia ümber keerlev kõmu ajaloos oluliseks nii poliitiliselt kui ka muusikaliselt? Tollal oli muusikas levinud kaks poolust —programmilise ning absoluutse, n-ö puhta muusika austajad. Ühtede jaoks oli muusika kosmopoliitne, rahvuste, poliitika ja kõige muu n-ö maise ülene. Teiste jaoks pidanuks muusika olema enam seotud nn pärismaailmaga, emotsioonide, tunnete ja ka poliitikaga. Kogu 19. sajandi vältel tähendas abstraktse instrumentaalmuusika eelistamine sageli intellektuaalset üleolekut — et kuulajal on vaimne võimekus mõista selle maailma teispoolset reaalsust või et komponist pole laskunud tasemele, kus ta oleks teose tähenduse ilmselgeks muutnud.

Juba tollal kasutati muusikat diskrimineerimise tööriistana: see oli suurte intellektuaalide imetabane vara, mille osaks said vaid need, kel oli „õige“ perekond, „õige“ nahavärv ja ka „õige“ sugu. Muuhulgas poeti selle kõrge kunsti taha peitu ning sellega tehti euroremont vammu täis Supilinna ubrikule, et seda kõrgema hinnaga maha müüa. Selle „õhust mõõgaga“ vabandati välja inimvaenulikke ning rumalaid väiteid ja tegusid.

Dvořák jäi aga oma arvamusele truuks ning suutis siduda kaks poolust, pakkudes neile sümfoonia, mis sobis mõlemale. See ehitub üles poliitiliselt kuumale teemale, Ameerika rahvuse- ja rassiküsimusele. Teisalt on see tehniline meistriteos, mis kasutab ammutatud inspiratsiooni viimse piisani ära.

Sümfoonia esiettekande kvaleht.

Tänapäeval on kummaline mõelda, missugust rolli mängis tollal uus muusika. Saalid olid välja müüdnud ning publik ei suutnud enne ega pärast kontserti rääkida muust kui saadud elamusest. Tänapäeval on klassikaline muusika kujunenud museaaliks ning värskust ammutatakse pigem elektroonilisest muusikast: see on lihtsamini kättesaadav. Vähemalt pidavat eestlane olema aktiivne muuseumikülastaja!

Sümfoonia algab melanhoolse juhtmotiiviga tšellodel, otsekui vaataks Dvořák päikesetõusu ajal aknast oma uue kodumaa poole ning pööraks seejärel pilgu alla tänavale, et kaeda, millist elujõudu pakub „uus maailm“. Tema nukrus kaob kiiresti elevuse laineharjale. See on kirjutatud (peaaegu) puhtas sonaadivormis — aeglane sissejuhatus on täis võimsaid muljeid, mis toetavad esimese teema meeleolu. Kaks fraasi muutuvad motoks, mida helilooja kasutab kõigis neljas osas. Hõljuv teine teema puupuhkpillides sulandub peagi esimesega ning tekitab isegi pisut segadust — kas see üldse oli eraldi teema? — eriti kuna muusika rahuneb seejärel veelgi kontrastsema episoodi sisse. Peatselt aga selgub, et see on vaid esimese fraasi laulev pikendus, mis maskeerib end kui teist teemat, niisamuti pikendus kohe kõlavale arendusele.

Sümfoonia teine osa on ABA-vormis ja algab kromaatiliste akordide jadaga, mis lõpevad osa toonikasse — Des-duuri. Esimene teema kõlab inglissarve ja keelpillide esituses, millele järgneb taas akordide jada. Helilooja olevat öelnud, et algselt kõlas solo klarnetil, kuid inglissarve kasuks otsustas ta põhjusel, et see meenutavat talle Harry T. Burleighi häält. B-osa esitleb vastandlikku, justkui ärevusega täidetud teemat. Järsku katkestatakse muusika aga polaarne oboemeloodiaga, mis rändab mööda orkestrit, kuniks plahvatab suureks *tutti* akordiks. Esimene osa naaseb keelpillitrio esituses,

mis paisub, et kaasata kogu keelpillirühm. Esimesed viiulid mängivad uitavat pentatoonilist helirida, mis meenutab osa algul kõlanud akordide jada. Teine osa lõpeb vertikaalselt suure, kuid kõlalt vaikse akordiga.

Kolmandas osas võib kohata mõjutusi Henry Wadsworth Longfellow' teosest „Hiawatha laul“. A-osa kõlab hemioolidenä ja on kiire ja vihane, B-osa seevastu laisk ning ekslev. A-osa kordub hetkeks ning sellele järgneb aeglane lõik, mis muundub trioks. Skertso-osa tantsumeloodiad võinuksid kõlada Haiawata pulmapeol, helilooja koduigatsusest annavad aga tunnistust selle osa tšehhilikud viisikatked.

Neljas osa on rondo-sonaat ning algab sõjaka esimese teemaga, mida esitavad tromboonid ja trompetid. Pärast kordust keelpillidega kõlab moduleeriv sild, mis annab au teisele teemale: vaikne klarnetisoolo, mida keelpillid muudkui segavad, kuniks selle lõplikult üle võtavad ja teema lõpule viivad. Sellele vastandub vaikne meloodiline materjal. Muusikas arendatakse varem esitatud ideid erinevates helistikes ja erineval kujul, kuniks antakse teed *tutti* versioonile esimesest teemast. See kordub, kuid muutub äkki väga vaikseks. Nüüd esitavad teemat soolopillid, funktsioneerides sillana teise teemani. Teine teema kordub E-duuris, paralleelina algele e-mollile. Sarved mängivad fanfaare, mis meenutab esimest teemat, millele järgneb varasema moduleeriva silla materjal. Äkki moduleerub kogu muusika — oleme jõudnud koodasse. Keelpillid juhatavad sisse jõulise kohanduse teise osa kromaatilistest akordidest, mida punkteerib timpan. Raev vaibub, klarnetil esitatakse motiive teise osa esimesest teemast, samal ajal kui keelpillid meenutavad materjali sümfoonia kolmandast osast. Sarved mängivad otsekui salaja avateemat, mis kasvab massiivseks esimese teema korduseks. Viimane akord vaibub, jättes kõlama vaid puupuhkpillid, kes mängivad E-duur toonikat, pannes sümfooniale punkti meenutusega teose teisest osast.

Kontsert algas uhke pauguga ning andis meile aimu kooskõla ja harmoonia pingelisusest — see on võnkumine ja suhe, mis on pidevas liikumises. Meie naaber ja sõsar vestis meile ehedalt kujundliku loo valgusest. Sai uneleda, tunda ning salamisi ka unistada. Kontserdi teises pooles kõlanud sümfoonia taust on aga ajatu näide sellest, kuidas täna tallena näivast kunstist võib saada ka murdjalik võimuriist. Kui tulla korra sarja pealkirja juurde, siis vahest pole tänaselt kontserdilt mõtet otsida üksnes luulelisi tundeid, vaid ka hella unistust kaugest valgusest.

Gregor Kulla

TRIIN RUUBEL on üks oma põlvkonna väljapaistvamaid viuldajaid. Ta tegutseb aktiivselt solisti ja kammermuusikuna ning on alates 2015. aastast Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri kontsertmeister. Ta on esinenud solistina Euroopas, Lõuna-Koreas ja Ameerikas.

Triin lõpetas Tallinna muusika-keskkooli ja Rostocki kõrgema muusika- ja teatrikooli Saksamaal (Petru Munteanu klassis). Õpingute ajal osales ta mitmetel konkurssidel, võites muu hulgas I preemia ja kaks eripreemiat Kloster Schöntali rahvusvahelisel viuldajate konkursil.

Triin Ruubel. © Mait Jüriado.

Huvist kaasaegse muusika vastu asutati koos sõprade-õpingukaaslastega 2011. aastal Rostockis uue muusika ansambel Neophon; sealt tekkis koostöö kaasaegsete heliloojatega, nt Wolfgang Rihm, Peter Ruzicka ja Jörg Widmann. Uuel muusikal on Triinu repertuaaris oluline koht. Käesoleval hooajal esitab ta kaasaegseid viulikontserte Erkki-Sven Tüürilt, Pēteris Vasksilt ja Mihkel Keremilt. Muuhulgas salvestab ta Keremi viulikontserdi Pärnu Linnaorkestriga.

Solistina on Triin astunud üles orkestrite ees Eestis ja välismaal, sh ERSO, Eesti Festivaliorkestri, Läti Rahvusliku sümfooniaorkestri, Riga Sinfonietta, Tallinna kammerorkestri, Bolzano Haydni orkestri, Orchestre des Jeunes d'Île-de-France'i, Balkani festivaliorkestri, Norddeutsche Philharmonie Rostocki, Pori Sinfonietta, Poola kammerfilharmonia ja Philharmonie der Nationeniga. Triinu seob korduv koostöö hinnatud dirigentidega nagu Neeme Järvi, Paavo Järvi, Olari Elts, Arvo Volmer ja Kristiina Poska. Triin on olnud Deutsche Kammerphilharmonie Bremeni ning Orchestre Philharmonique de Radio France'i külaliskontsertmeister.

2015. aastal alustas Triin õpetamist Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Ta on ka mitmeid aastaid olnud Järvi Akadeemia meistrikursustel juhendaja ning Eesti Festivaliorkestri liige. Meistriklassid on teda viinud ka Saksamaale ning Portugali.

Duos oma õe Kärt Ruubeliga on Triin debüteerinud Berliini Filharmoonias sarjas Debüt im Deutschlandfunk. Kammermuusikapartneriteks on tal olnud Elisabeth Leonskaja, Vikingur Olafsson, Matt Hunt, Olli Mustonen, Wolfgang Boettcher, Florian Donderer jt.

2020. aastal ilmus Triinu debüüt CD ERSO ja dirigent Neeme Järviga. Rahvusvahelises meedias palju positiivset vastukaja saanud ning BBC Music Magazine'i aasta 2020 parimate albumite hulka valitud plaadil kõlavad Edward Elgari viiulikontsert ja Wilhelm Stenhammari „Kaks sentimentaalset romanssi“.

KRISTIINA POSKA on hinnatud ja oodatud dirigent paljudel mainekatel kontserdilavadel ning teda seob koostöö nimekate orkestrite ja ooperiteatritega. Alates hooajast 2019/2020 on ta Flandria sümfooniaorkestri (Symfonieorkest Vlaanderen) peadirigent ning alates möödunud hooajast ka Läti Rahvusliku sümfooniaorkestri peaküladirigent.

Kristiina Poska on õppinud koorijuhtimist Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ning orkestridirigeerimist Berliini Hanns Eisleri nimelises muusikakõrgkoolis Christian Ehwaldi juhendamisel. 2013. aastal võitis ta maineka Saksa dirigendipremia (Deutscher Dirigentenpreis), olles enne seda pälvinud mitmeid rahvusvahelisi auhindu, sh Dimitris Mitropoulose nimelisel dirigentide konkursil Ateenas (orkestri eripremia, 2006), Donatella Flicki nimelisel dirigentide konkursil Londonis (finalist, 2010) ja Nikolai Malko nimelisel dirigentide konkursil Kopenhaagenis (III koht ja publiku eripremia, 2012).

Selle hooaja tippsündmuste hulka kuuluvad mitmed esinemised Ühendkuningriigis — debüüdid BBC Filharmooniaorkestri ja BBC Šoti sümfooniaorkestriga ning ringreis Šoti kammerorkestriga. Ta naaseb Stockholmi Kuuningliku Filharmooniaorkestri ja Orchestre National de France'i juurde ning esineb hooaja jooksul kaks korda Šveitsis — Berni sümfooniaorkestriga ning Orchestre de Chambre de Lausanne'i ja Orchestre de l'HEMUga eriprogrammis, kus osaleb 95 muusikut, kaasates ka Lausanne'i konservatooriumi üliõpilasi. Hooaja jooksul tuuritab ta Flandria sümfooniaorkestriga, esinedes Belgias, Hollandis ja Prantsusmaal.

Möödunud hooaja tippsündmusteks olid debüüdid Concertgebouw orkestri, Lille'i Rahvusorkestri ja Aalborgi sümfooniaorkestri ees, samuti naasis ta Oslo Filharmoonikute, Hollandi Filharmoonikute ja MDR-sümfooniaorkestri ette. Ta on töötanud ka Frankfurdi hr-sümfooniaorkestri, Viini Raadio

sümfooniaorkestri, Kölni WDR-sümfooniaorkestri, Göteborgi ja Tökyö sümfooniaorkestri, Müncheni, Strasbourgi ja Stuttgardi Filharmoonikute, Zürichi Tonhalle-orkestri, Camerata Salzburgi, Salzburgi Mozarteumi orkestri jpt kollektiividega.

Kristiina Poska on aktiivselt tegev ka ooperidirigendina. Sel hooajal juhatab ta Mozarti „Cosi fan tutte“ etendusi Taani Kuninglikus teatris ja Norra Rahvusoooperis. Viimastel hooaegadel on ta juhatanud veel Flandria ooperi- ja balletikompanii Puccini „Boheemi“ (lavastaja Rober Carsen) etendusi, Mozarti „Võluflöödi“ (lavastaja Yuaval Sharon) etendusi Berliini Riigiooperis ning Bizet’ „Carmeni“ etendusi Stuttgardi Riigiooperis. Ta on juhatanud etendusi ka Berliini Koomilises Ooperis, Rootsi Kuninglikus Ooperis, Norra Ooperis, Inglise Rahvusoooperis, Soome Rahvusoooperis ja Viini Volksoperis.

Aastail 2006–2011 oli Kristiina Poska Belgias Leuvenis tegutseva segakoori Capella Academica peadirigent, 2012–2016 Berliini Koomilise Ooperi esimene kapellmeister ning hooajal 2019/2020 Baseli Teatri muusikajuht. Hiljuti kuulajateni jõudnud heliplaat Beethoveni 1. ja 7. sümfooniaga (firmalt Fuga Libera / Outhere) on esimene pääsuke koos Flandria Sümfoonia-orkestriga kavandatavast Beethoveni sümfooniade tervikväljaandest.

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER (ERSO) on elav ja mitmekülgne orkester, kes püüdleb alati tipptaseme poole. Eesti vanimal ja mainekaimal regulaarselt tegutseval sümfooniaorkestril täitub sel hooajal 96. tegevusaasta. ERSO ajalugu ulatub aastasse 1926 ning sarnaselt paljude omataolistega maailmas on see seotud rahvusliku ringhäälingu sünni ja arenguga. Alates hooajast 2020/2021 on enam kui 100-liikmelise orkestri peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts. Neeme Järvi jätkab koostööd ERSOga eluaegse aupeadirigendina, orkestri kunstiline nõustaja on Paavo Järvi, varasemad peadirigendid on olnud Olav Roots, Paul Karp, Roman Matsov, Neeme Järvi, Peeter Lilje, Leo Krämer, Arvo Volmer, Nikolai Aleksejev ja taas Neeme Järvi.

ERSO on käinud arvukatel turneedel ning osalenud mainekatel rahvusvahelistel muusikafestivalidel. 2021. aasta novembri lõpus osalesid ERSO ja Olari Elts Poolas rahvusvahelisel Kesk- ja Ida-Euroopa muusikafestivalil „Eufonie“. 2019. aastal avasid ERSO ja Neeme Järvi Prantsuse Raadio maineka Montpellier' muusikafestivali ning orkester käis Kesk-Euroopa turneel, kus Neeme Järvi juhatusel esineti Viini Musikvereini kuldses saalis, Linzi Brucknerhausi suures saalis, Praha Rudolfinumi Dvořáki saalis ja Bregenzi Bodensee saalis ning Mihhail Gerts'i juhatusel Saksamaal Erlangenis ja Viersenis. Veel on esinetud sellistel maailmalavadel nagu Berliini Konzerthaus, New Yorgi Avery Fisher Hall (praeguse nimetusega David Geffen Hall), Peterburi filharmoonia suur saal ja Maria Teatri kontserdisaal, Kölni filharmoonia, Helsingi Musiikkitalo, Stockholmi Berwaldhallen jt. Sel hooajal toimuvad kontserdireisid Prantsusmaale, Saksamaale ning Inglismaale.

ERSO plaadistuste kõrget kvaliteeti on esile tõstetud mainekates klassikalise muusika ajakirjades ning sellega on kaasnenud mitmed tunnustused, millest olulisim on Eesti esimene Grammy (2004, dirigent Paavo Järvi), värskemad aga aasta klassikaalbumi tiitel 2020. aastal Eesti muusikaauhindade jagamisel Elleri sümfooniliste poeemide teise plaadi eest (dirigent Olari Elts) ning kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia ERSO-le ja Olari Eltsile seniste Elleri muusika salvestiste eest. Suurepärane koostöö on ERSO-l selliste mainekate plaadifirmadega nagu Chandos, BIS, Onyx, samuti Ondine, ERP jt.

Lisaks kohalikele raadio- ja telekanalitele on ERSO kontserte üle kandnud Mezzo ja medici.tv ning EBU vahendusel on need jõudnud paljudesse Euroopa raadiojaamadesse. 2020. aastal alustas tegevust ERSO TV (erso.tv), kus saab vaadata kõiki orkestri live-kontserte ning juba toimunud esinemisi.

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

Peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts

Eluaegne aupeadirigent Neeme Järvi, **kunstiline nõustaja** Paavo Järvi

Koosseis 14. aprillil 2023:

I VIIUL

Mikk Murdvee
Marge Uus
Kätlin Ivask
Nina Kawaguchi
Kirti–Kai Loorand
Astrid Muhel
Hanna–Liis Nahkur
Tõnis Pajupuu
Merje Roomere
Piret Sandberg
Kaiu Talve
Andrus Tork
Tarmo Truuväärt
Liis–Helena Väljamäe

II VIIUL

Kaido Välja
Kadi Vilu
Kristel Kiik
Triin Krigul
Alisa Kuznetsova
Miina Laanesaar
Maiu Mägi
Kristjan Nõlvak
Varje Remmel
Mari–Katrina Suss
Maaren Vihermäe
Annelize Vlasenko

VIOOLA

Rain Vilu
Helena Altmanis
Mall Help
Kaja Kiho
Mairit Mitt–Bronikowska
Martti Mägi
Juhan–Palm Peipman
Liisi Rusnak
Kristiina Välja
Oliver Vilu

TŠELLO

Māra Botmane
Villu Vihermäe
Tõnu Jõesaar
Andres Alexander
Metspalu

Katrin Oja
Lauri Toom
Margus Uus
Maris Vallsalu

KONTRABASS

Mati Lukk
Janel Altroff
Imre Eenma
Madis Jürgens
Xiaonan Nie
Kaupo Olt

FLÖÖT

Mihkel Peaäske
Linda Vood

OBOE

Guido Gualandi
Tõnis Traksmann

KLARNET

Soo–Young Lee
Taavi Orro

FAGOTT

Peeter Sarapuu
Kristjan Kungla

METSASARV

Ye Pan
Kalmer Kiik
Tõnu Künnapas
Jürnas Rähni

TROMPET

Erki Möller
István Baràth

TROMBOON

Andres Kontus
Peeter Margus
Väino Põllu

TUUBA

Madis Vilgats

TIMPANID

Maarja Nuut

LÖÖKPILLID

Kaspar Eisel
Karl Johann Lattikas

SA ERSO juhatusel liige

Kristjan Hallik

Produtsent

Daily Trippel

Orkestri mäenedžer

Marko Metsaru

Partnersuhete ja müügijuht

Kaire Taberland

Maine- ja

kommunikatsioonijuht

Kärt Ruubel

Toimetaja

Anita Maasalu

Noodikoguhoidja

Mariell Aren

Disainer

Norman Orro

Personalijuht

Piret Veensalu

Pillilao juhataja

Egert Leinsaar

Lavameistrid

Jüri Korjus
Kristjan Lume

Eriliste hetkede kohtumispaik

revalcafe.ee #revalcafe

KUTSUME KUULAMA

Hugo Ticcianti ja Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

R, 21. APRILL KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL

Hildegard von Bingen. „Vos flores rosarum“

Arvo Pärt. „Fratres“

John Tavener. „Mother of God, Here I Stand“

Pēteris Vasks. „Üksildane ingel“

Albert Schnelzer. „A Freak in Burbank“

Tobias Broström. „Samsara“

HUGO TICCANTI viiul, JOHAN BRIDGER marimba, ERSO, dirigent ANDRES KALJUSTE

ERSO solistid Kadriorus XIX

P, 23. APRILL KELL 18, KADRIORU KUNSTIMUUSEUM

Gotthard Odermatt. „Reminiscences“ fagotile ja klaverile op. 25

François Devienne. „Première Sonate“ klarnetile ja klaverile

Pjotr Tšaikovski. „Dumka“ op. 59 klaverile

Mihhail Glinka. „Pateetiline trio“ klarnetile, fagotile ja klaverile

JAKOB PEÄSKE fagott, JOSÉ CARLOS DOMÍNGUEZ ALMELA klarnet, RASMUS ANDREAS RAIDE klaver

E · R · · O

Estonia pst 4
10148 Tallinn
tel 6 147 787
erso@erso.ee
www.erso.ee

Kuula ja vaata uuesti!

ERSO.TV